

6. teden: 20. 4.–24. 4. 2020

Ponovimo:

V Vodnikovi pesmi Dramilo izvemo, da so Slovenci ...

V Prešernovem Uvodu h Krstu pri Savici izvemo, da so Slovenci – pogani

V Tavčarjevi Visoški kroniki izvemo, kakšna je bila usoda ...

V vseh treh delih so bili na takšen ali drugačen način omenjeni Slovenci in njihova usoda v zgodovini.

V tem tednu pa boste spoznali Slovence na drugačen način, in sicer bomo spoznali pravega slovenskega kmeta, ki z zdravo kmečko pametjo premaga spletkarskega meščana in njegovo snubitev.

Srečali se boste z **osrednjo osebnostjo slovenskega razsvetljenstva in začetnikom v gledališču** ter zgodovinopisju. To je **ANTON TOMAŽ LINHART** (1756–1795) in njegovo literarno delo **ŽUPANOVA MICKA**, ki jo je napisal leta 1789.

ŽUPANOVA MICKA velja za **prvo komedijo v slovenskem jeziku** in **prvo slovensko dramsko besedilo**. (Kaj je komedija, boste še izvedeli, poznate pa že značilnosti dramskega besedila.)

NASTANEK ŽUPANOVE MICKE

Linhart je skupaj z nekaterimi prijatelji igral nemške igre v ljubljanskem gledališču. **Pod vplivom slovenskih razsvetljencev, posebno Žiga Zoisa, pa je začel ustvarjati v slovenščini**. Ker je imel veliko dela s pripravo Zgodovine Kranjske, ni napisal svoje igre, temveč je **prevedel in priredil** delo dunajskega književnika Jožefa Richterja Die Feldmühle (**Podeželski mlin**). Tako je nastala **Županova Micka**, s katero se začenja razvoj slovenskega gledališča.

Linhart je tujo komedijo močno spremenil. Dogajanje je prestavil v gorenjsko kmečko okolje, dobro je označil nastopajoče osebe, poslovenil je nekatera imena, črtal je veliko gostobesedja, saj je jezik postal narečen (gorenjščina z dolenjskimi izrazi), namigoval je na nepismenost na kmetih. V komedijo je vnesel nekaj demokratičnih in razsvetljenskih poudarkov in misli.

Županova Micka je bila prva odigrana gledališka predstava v slovenskem jeziku

v Stanovskem gledališču (zdaj Slovenska filharmonija).

Uprizorjena je bila 28. 12. 1789. Linhart je v njej sodeloval kot režiser in šepetalec, njegova žena pa je igrala Micko.

Občinstvo, poročevalci in igralci sami so bili zelo presenečeni nad uspehom, ki je dosegel višek nekaj dni po novem letu. Ta je Linharta tako navdušil in opogumil, da je po vzoru Beaumarchaisove komedije *Figarova svatba* Slovincem priskrbel še eno komedijo – **Ta veseli dan ali Matiček se ženi.**

JEZIK V ŽUPANOVI MICKI

Jezik je starinski, tudi z nekaterimi originalnimi zapisi, ki jih Linhart ni prevedel. Nekaterе besede so tujke, druge so poslovenjene. V zgodbi je tudi veliko narečnih izrazov (jezik je gorenjščina) in pa mnogo germanizmov. Vsekakor pa je jezik za tisti čas zelo lep, saj je dramatik našel ustrezne izraze za posamezne besede, ki jih je prevedel.

PRIMERI:

starinske besede: *JAGA* - lov; *VAKANCE* - počitnice

poslovenjene besede: *PERŠONA* - oseba

narečne besede: *BORŠT* - gozd

besede v prenesenem pomenu: *KAHLA Z ROŽAMI* - cvetlični lonček

tujke: *SESSION* - zasedanje; *IN PRAXI* - v praksi

pogovorne besede: *FLAŠA* - steklenica

germanizmi: *LUŠT* – veselje

OBNOVA ŽUPANOVE MICKE

Najprej spoznajmo glavne osebe:

- Jaka (župan),
- Micka (županova hči),
- Tulpenheim (uglajeni gospod),
- Šternfeldovka (bogata vdova),
- Monkof (Tulpenheimov prijatelj),

- Anže (Mickin ženin),
- Glažek (pisar).

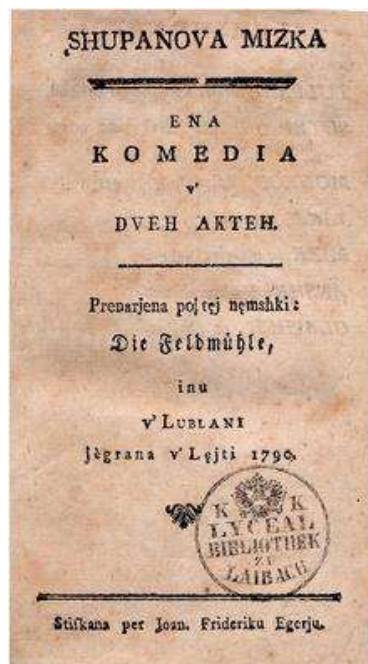
Lepo županovo Micko, ki je že bila zaročena z Anžetom, je hotel z obljubo poroke premamiti baron Tulpenheim. Obljubljal ji je veliko denarja in pa predvsem lepe obleke, nad katerimi je bila še posebno navdušena. Rajši je imela brezsrčnega barona, ki jo je zapeljeval z lažmi, kot pa odkritosrčnega kmeta, ki jo je resnično ljubil, a tega ni znal izraziti z besedami.

V dokaz "ljubezni" ji je Tulpenheim podaril prstan. Ta prstan pa je bil tudi vzrok, da je mlada vdova Šternfeldovka odkrila baronovo zvijačo. Micki je razodela, da je njen bodoči "ženin" goljuf, ki jo vara, saj je ona prava Tulpenheimova zaročenka.

Šternfeldovka, Micka, njen oče Jaka in Anže se po tem, ko Micka očetu pove, kakšno neumnost je hotela storiti, domenijo, da bodo vsem trem grešnikom pripravili past. Ko pride Tulpenheim skupaj s prijateljem Monkofom in pisarjem Glažkom, da bi sestavili zaročno pogodbo, ga Micka lepo sprejme kot Schönheima, za katerega se je poprej izdajal. Pogodbe pa ne naredijo za Micko in barona, temveč za njo in Anžeta. Takrat na prizorišče stopi plemkinja Šternfeldovka in razkrinka oba mestna plemiča. Ta dva morata prisostvovati zaroki in listino celo podpisati kot priči. Plemkinja ju tudi prisili, da morata dodati nekaj denarja k Mickini in Anžetovi doti. Takrat osramočenega barona zadane še najhujši udarec. Neusmiljena plemkinja ga zapusti in mu zagrozi, da bo njegovo zaroto razkrinkala njegovemu na smrt bolnemu stricu.

Na koncu, ko že vsi bolj ali manj veseli odidejo domov, se nazaj potuhnjeno priplazi Glažek, ki pod svojo raztrgano suknjo skriva steklenico vina, rekoč, da bi bilo škoda, če bi kaj ostalo.

SPOROČILO komedije: preprost slovenski kmečki človek premaga tujo prevzetno gospodo, ki misli, da lahko počne, kar želi.

Da boste znali reševati naloge v prihodnjih urah, boste prebrali Županovo Micko. Povezava do besedila je:

<http://lit.ijs.si/linhart.html>